

Bryssel, 14. maaliskuuta 2023
(OR. en)

7388/23

JAI 310
FREMP 74

YHTEENVETO ASIAN KÄSITTELYSTÄ

Lähettiläjä:	Neuvoston pääsihteeristö
Vastaanottaja:	Valtuuskunnat
Asia:	Neuvoston päätelmät EU:n perusoikeuskirjan soveltamisesta: kansalaistoiminnan rooli perusoikeuksien suojelemissa ja edistämisesssä EU:ssa
	– Neuvoston päätelmät (10. maaliskuuta 2023)

Valtuuskunnille toimitetaan liitteessä neuvoston 3936. istunnossaan 10. maaliskuuta 2023 hyväksymät neuvoston päätelmät EU:n perusoikeuskirjan soveltamisesta. Päätelmissä keskitytään kansalaistoiminnan rooliin perusoikeuksien suojelemissa ja edistämisesssä EU:ssa.

Neuvoston päätelmät EU:n perusoikeuskirjan soveltamisesta:

kansalaistoiminnan rooli perusoikeuksien suojelemissa ja edistämisessä EU:ssa

Johdanto-osa

Euroopan unionin neuvosto

- a. **palauttaa mieleen** Euroopan unionista tehdyn sopimuksen, jäljempänä 'SEU', 2 artiklan, jonka mukaan unionin perustana olevat jäsenvaltioille yhteiset arvot ovat ihmisarvon kunnioittaminen, vapaus, kansanvalta, tasa-arvo, oikeusvaltio ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen, vähemmistöihin kuuluvien oikeudet mukaan luettuina;
- b. **korostaa**, että 7. joulukuuta 2000 juhlallisesti julistettu Euroopan unionin perusoikeuskirja, jäljempänä 'perusoikeuskirja', on Euroopan yhdentymisen virstanpylväs ja yhteisen eurooppalaisen identiteettimme symboli;
- c. **palauttaa mieleen**, että jäsenvaltiot ovat sitoutuneet takaamaan perusoikeuskirjassa vahvistetut oikeudet ja vapaudet kaikille lainkäyttövaltaansa kuuluville ihmisille ja varmistamaan, että perusoikeudet ovat yleismaailmallisia, jakamattomia, toisistaan riippuvaisia ja toisiinsa liittyviä;

- d. **tähdentää**, että perusoikeuskirja on yksi uudenaikaisimmista ja kattavimmista oikeudellisesti sitovista perusoikeusvälineistä ja että se velvoittaa kaikki unionin toimielimet, elimet ja laitokset toissijaisuusperiaatteen asianmukaisesti huomioon ottaen sekä jäsenvaltiot unionin oikeutta soveltaessaan kunnioittamaan siinä vahvistettuja oikeuksia, noudattamaan sen periaatteita ja edistämään sen soveltamista omien toimivaltuuksiensa mukaisesti ja noudattaen unionille perussopimuksissa annetun toimivallan rajoja perusoikeuskirjan 51 artiklan 1 kohdan mukaisesti;
- e. **korostaa**, että on tärkeää saattaa päätökseen unionin liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen SEU-sopimuksen 6 artiklan 2 kohdan¹ mukaisesti, jotta perusoikeuksien suojelua Euroopassa voidaan edelleen vahvistaa ja parantaa suojelun yhtenäisyyttä ja johdonmukaisuutta;
- f. **palauttaa mieleen**, että unioni on sitoutunut tukemaan ihmisoikeuksien puolustajia maailmanlaajuisesti muun muassa ihmisoikeuksien puolustajia koskevien Euroopan unionin suuntaviivojen ja ihmisoikeuspuolustajia koskevan EU:n mekanismin kautta;
- g. **pitää valitettavana** Venäjän Ukrainaan kohdistamasta hyökkäyssodasta johtuvia vakavia ja laajalle levinneitä ihmisoikeusloukkauksia sekä covid-19-pandemian ja ilmastokriisin aiheuttamia ihmisoikeushaasteita sekä elinkustannuskriisin seurauksia. Nämä kriisit ovat tuoneet esiin sen, että perusoikeuksien ja unionin arvojen suojelua ei voi pitää itsestäänselvyytenä, ja että ne voidaan varmistaa vain oikeusvaltioperiaatteeseen perustuvassa demokraattisessa yhteiskunnassa. Kyseessä on jatkuva ponnistus ja jaettu vastuu, joka edellyttää kaikkien asianomaisten toimijoiden yhteisiä toimia;

¹ Unioni liittyy ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn eurooppalaiseen yleissopimukseen. Liittyminen ei vaikuta perussopimuksissa määriteltyyn unionin toimivaltaan.

- h. **panee tyytyväisenä merkille** perusoikeuskirjan soveltamisen vahvistamista Euroopan unionissa koskevan strategian ja siinä uudistetun sitoumuksen varmistaa, että unionin toimielimet ja jäsenvaltiot soveltavat perusoikeuskirjaa täysimääräisesti;
- i. **suhtautuu myönteisesti** EU:n perusoikeuskirjan soveltamista koskevaan komission vuosikertomukseen 2022, ”Kukoistava kansalaisyhteiskunta perusoikeuksien puolustamiseksi EU:ssa”, jäljempänä ’perusoikeuskirjaa koskeva vuosikertomus 2022’;
- j. **panee tyytyväisenä merkille** Euroopan unionin perusoikeusviraston, jäljempänä ’perusoikeusvirasto’, työn, kuten sen viimeaikaiset raportit perusoikeuksien suojelusta haastavina aikoina, erityisesti vuoden 2022 raportin ”Euroopan kansalaisyhteiskunta edelleen paineen alla” ja tiedotteet Ukrainassa käytävästä sodasta, joissa käsitellään Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyssodan vaikutuksia perusoikeuksiin;
- k. **odottaa mielenkiinnolla** konferenssia ”Perusoikeuksien suojelu kriisiaikoina”, jonka Euroopan unionin neuvoston puheenjohtajavaltio Ruotsi järjestää 20.–21. huhtikuuta 2023. Konferenssi tarjoaa foorumin keskustelulle siitä, miten rakenteista, jotka liittyvät perusoikeuksien suojeluun Euroopan unionissa, voidaan tehdä vankempia ja selviytymiskykyisempiä kriisiaikoina, sekä siitä, mitä aiemmista ja nykyisistä kriiseistä voidaan oppia, ja miten voidaan parhaiten edetä.

Kansalaisyhteiskunnan rooli perusoikeuksien suojelemissa ja edistämisessä EU:ssa

Euroopan unionin neuvosto **vahvistaa** olevansa sitoutunut jatkamaan perusoikeuskirjan soveltamista ja **antaa** seuraavat päätelmät:

Euroopan unionin neuvosto

1. **muistuttaa**, että perusoikeuskirjassa tunnustetaan oikeus rauhanomaiseen kokoontumis- ja yhdistymisvapauteen (12 artikla) sekä oikeus sananvapauteen ja tiedonvälityksen vapauteen (11 artikla);
2. **painottaa**, että oikeus yhdistymisvapauteen on yksi demokraattisen ja moniarvoisen yhteiskunnan kulmakivistä, koska se mahdollistaa sen, että kansalaiset voivat toimia yhdessä aloilla, joilla on yleistä merkitystä, ja näin myötävaikuttaa yhteiskuntaelämän moitteettomaan toimintaan;²
3. **toteaa**, että kansalaisyhteiskunnan toimijat kaikilla tasoilla tarvitsevat asianmukaisia ja riittäviä inhimillisiä, aineellisia ja taloudellisia resursseja voidakseen hoitaa tehtävänsä tehokkaasti ja että vapaus etsiä, vastaanottaa ja käyttää tällaisia resursseja on olennainen osa yhdistymisvapautta.³ Tässä on noudatettava laillisuusperiaatetta ja unionin yhteisiä arvoja;
4. **korostaa**, että kansalaisjärjestöt ja ihmisoikeuksien puolustajat⁴ ovat olennaisen tärkeitä perustuslaillisissa demokraattisissa yhteiskunnissamme, sillä ne voivat osaltaan edistää ja suojella SEU 2 artiklassa ja perusoikeuskirjassa vahvistettuja arvoja ja oikeuksia ja auttaa varmistamaan, että perusoikeuskirjaa sovelletaan asianmukaisesti, mikä vahvistaa ihmisoikeuksien vaikutusta ihmisten elämään. Ne ovat välttämätön osa terveen demokratian keskinäisen valvonnan järjestelmää, ja niiden toimintamahdollisuuksien perusteettomat rajoitukset voivat olla uhka oikeusvaltioperiaatteelle;

² Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen asiaa koskevan oikeuskäytännön mukaisesti.

³ Ks. Etyj-ODIHR, Suuntaviivat yhdistymisvapaudesta (2015), periaate 7.

⁴ Näissä päätelmissä 'ihmisoikeuksien puolustajilla' tarkoitetaan kansalaisjärjestöjen lisäksi kansallisia ihmisoikeusinstituutioita, tasa-arvoelimiä ja oikeusasiamiesinstituutioita.

5. **painottaa**, että SEU 11 artiklassa edellytetään, että unionin toimielimet antavat kansalaisille ja etujärjestöille mahdollisuuden esittää ja vaihtaa julkisesti mielipiteitä kaikilla unionin toiminta-aloilla asianmukaisten kanavien kautta, ja että toimielimet käyvät avointa ja säännöllistä vuoropuhelua etu- ja kansalaisjärjestöjen kanssa ja järjestävät laajoja kuulemisia uusista aloitteista;
6. **arvostaa** tiedon jakamista ja hyvien käytäntöjen vaihtoa jäsenvaltioiden välillä kansalaisjärjestöjen ja ihmisoikeuksien puolustajien suojelemiseksi, tukemiseksi ja voimaannuttamiseksi sekä opetuksia, joita on saatu esimerkiksi Euroopan komission ja perusoikeusviraston kokoamista eri tietolähteistä;
7. **panee** huolestuneena **merkille**, että perusoikeusviraston kansalaistoimintamahdollisuuksia koskevat raportit osoittavat, että kansalaisjärjestöillä on vaikeuksia täyttää tärkeitä tehtäviään perusoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltion alalla kaikkialla unionissa;
8. **korostaa**, että on tärkeää parantaa kuulemismekanismeja sen varmistamiseksi, että kansalaisjärjestöt ja ihmisoikeuksien puolustajat otetaan asianmukaisesti mukaan lainsäädännön ja toimintapolitiikkojen valmisteluun, täytäntöönpanoon ja seurantaan liittyviin prosesseihin.

Euroopan unionin neuvosto kehottaa jäsenvaltioita

9. **turvaamaan** kansalaisjärjestöjen ja ihmisoikeuksien puolustajien suotuisan toimintaympäristön **ja edistämään** sitä, että ne voivat harjoittaa toimintaansa unionin arvojen mukaisesti ilman valtion perusteetonta puuttumista, kuten EU:n ja kansainvälisissä normeissa edellytetään;

10. **perustamaan** kansallisia ihmisoikeusinstituutioita **tai helpottamaan** niiden perustamista
- Yhdistyneiden kansakuntien Pariisin periaatteiden mukaisesti, hyväksymään
- lainsäädäntökehityksen, jonka avulla ne voivat hoitaa tehtävänsä riippumattomasti ja
- antamaan niille riittävät valtuudet ja asianmukaiset resurssit, jotta ne voivat hoitaa
- tehtävänsä tehokkaasti;
11. **nimeämään** perusoikeuskirjan yhteyspisteen tai antamaan olemassa olevan yhteyspisteen
- tehtäväksi edistää ja koordinoida perusoikeuskirjaa koskevaa valmiuksien kehittämistä,
- tietojenvaihtoa ja valistustoimia, jos näin ei ole vielä tehty;
12. **lisäämään** toimia kansalaisjärjestöjen ja ihmisoikeuksien puolustajien suojelemiseksi,
- tukemiseksi ja voimaannuttamiseksi ja tarjoamaan niille erilaisia yhteistyömahdollisuuksia;
13. **suojelemaan** kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksia varmistamalla, ettei oteta
- käyttöön tarpeettomia tai mielivaltaisia rajoituksia, kuten rekisteröintivaatimuksia ja
- verotusjärjestelmiä, jotka kohdistuvat epäsuotuisalla tavalla nimenomaan
- kansalaistoimintaan;
14. **suojelemaan** kansalaisjärjestöjä ja ihmisoikeuksien puolustajia muun muassa järjestöihin,
- niiden henkilöstöön ja vapaaehtoihin kohdistuvilta uhkailuilta, hyökkäyksiltä, kriittisten
- äänten vainoamiselta ja mustamaalauskampanjoilta aktiivisin keinoin, esimerkiksi
- toteuttamalla kohdennettuja toimia näiden ongelmien ratkaisemiseksi, perustamalla
- seurantamekanismeja tällaisten uhkien ehkäisemiseksi, varmistamalla niiden nopea
- tunnistaminen, niistä raportointi, niiden tutkinta ja niitä koskevat jatkotoimet sekä ottamalla
- käyttöön kansalaisyhteiskunnan toimijoille tarkoitettuja erityisiä tukipalveluja;
15. **suojelemaan** kansalaisjärjestöjen ja ihmisoikeuksien puolustajien mahdollisuutta toimia
- turvallisesti ja riippumattomasti myös digitaalisessa ympäristössä muun muassa
- tavoittelemalla sitä, että teknologia mahdollistaa osallistumisen ja demokraattisen
- toiminnan, eikä sitä käytetä kansalaistoiminnan rajoittamiseen;

16. **tukemaan** kansalaisjärjestöjä tarttumalla rahoituksen saatavuuteen, saavutettavuuteen ja kestävyysliittymiin haasteisiin muun muassa varmistamalla rahoituksen oikeudenmukainen jakautuminen avointen ja syrjimättömien kriteerien avulla, julkaisemalla ja levittämällä laajasti ehdotuspyyntöjä, jotta ne ovat laajalti saatavilla, sekä yksinkertaistamalla kaikenkokoisten kansalaisjärjestöjen mahdollisuuksia saada joustavaa rahoitusta muun muassa digitalisoinnin ja uusien innovatiivisten jakelutapojen avulla. Samalla olisi kuitenkin tunnustettava, että kansalaisjärjestöjen riippumattomuuden turvaamiseksi niiden ei pitäisi olla yksinomaan julkisen rahoituksen varassa;
17. **voimaannuttamaan** kansalaisyhteiskunnan toimijoita varmistamalla, että laaja joukko kansalaisjärjestöjä osallistuu mielekkäällä tavalla lainsäädännön ja muiden aloitteiden laatimiseen ja täytäntöönpanoon asiaankuuluvilla toimintapoliittisilla aloilla, jotka voivat kuulua niiden erityiseen toimivaltaan, myös rahoitusmahdollisuuksia suunniteltaessa;
18. **voimaannuttamaan** kansalaisjärjestöjä varmistamalla, että niillä on mahdollisuus arvioida sitä, miten ehdotetut oikeudelliset ja politiikkatoimet voivat vaikuttaa niihin, niiden jäseniin, vaalipiireihin tai yleisemmin perusoikeuksiin, ja tuoda näkemyksensä ilmi.

Euroopan unionin neuvosto

19. **suhtautuu myönteisesti** komission työhön, joka liittyy kansalaistoiminnan rooliin

perusoikeuksien suojelemisessa ja edistämisessä Euroopan unionissa, ja panee erityisesti merkille seuraavat seikat:

- perusoikeuskirjaa koskeva vuosikertomus 2022,
- perusoikeuskirjan soveltamisen vahvistamista EU:ssa koskevassa strategiassa esitetyt sitoumukset, joilla tuetaan kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kannalta suotuisaa toimintaympäristöä ja toteutetaan toimia sellaisia toimenpiteitä vastaan, jotka rikkovat unionin oikeutta, perusoikeuskirja mukaan luettuna, silloin kun ne vaikuttavat kansalaisjärjestöihin,
- oikeusvaltiota koskevat vuosikertomukset,
- tasa-arvoelimiä koskevista normeista tehty säädösehdotus.⁵

Euroopan unionin neuvosto kehottaa komissiota

20. **suojelemaan** kansalaisjärjestöjä ja ihmisoikeuksien puolustajia jatkamalla ponnisteluja demokratian, oikeusvaltion ja perusoikeuksien edistämiseksi ja suojelemiseksi kaikilla asiaankuuluvilla toimintapolitiikan aloilla, muun muassa varmistamalla johdonmukaisuus ihmisoikeuksien puolustajien suojelua koskevan unionin sisäisen ja ulkoisen lähestymistavan välillä;

⁵ Ehdotus neuvoston direktiiviksi normeista tasa-arvoelimille, jotka toimivat asioissa, jotka koskevat henkilöiden rodusta tai etnisestä alkuperästä riippumatonta yhdenvertaista kohtelua, uskonnosta tai vakaumuksesta, vammaisuudesta, iästä tai seksuaalisesta suuntautumisesta riippumatonta yhdenvertaista kohtelua työssä ja ammatissa ja naisten ja miesten yhdenvertaista kohtelua sosiaaliturvaa koskevissa asioissa ja tavaroiden ja palvelujen saatavuuden ja tarjonnan osalta sekä direktiivin 2000/43/EY 13 artiklan ja direktiivin 2004/113/EY 12 artiklan kumoamisesta (15899/22) ja ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi tasa-arvoelimiä koskevista normeista naisten ja miesten yhdenvertaiseen kohteluun ja yhtäläisiin mahdollisuuksiin työssä ja ammatissa liittyvissä asioissa sekä direktiivin 2006/54/EY 20 artiklan ja direktiivin 2010/41/EU 11 artiklan kumoamisesta (15902/22).

21. **tukemaan** kansalaisjärjestöjä ja ihmisoikeuksien puolustajia tarjoamalla edelleen monivuotisen rahoituskehysten puitteissa asianmukaista ja helposti saatavilla olevaa rahoitusta asiaankuuluvista rahoitusohjelmista, kuten kansalaisten, tasa-arvon, perusoikeuksien ja arvojen ohjelmasta. Kaikkea tällaista rahoitusta on käytettävä SEU 2 artiklassa ja perusoikeuskirjassa vahvistettujen unionin yhteisten arvojen mukaisesti;
22. **tukemaan** kaikenkokoisia ja -tasoisia kansalaisjärjestöjä ja ihmisoikeuksien puolustajia niiden toimintavalmiuksista riippumatta, jotta ne voivat hyötyä EU:n varoista, muun muassa yksinkertaistamalla avoimia ehdotuspyyntöjä, lisäämällä mahdollisille hakijoille annettavaa tukea ja käyttämällä edelleen innovatiivisia toimintatapoja, kuten välittäjien kolmansille osapuolille (kansalaisjärjestöt) antamaa taloudellista tukea sekä organisaatioiden perusrahoitusta;
23. **voimaannuttamaan** kansalaisjärjestöjä ja ihmisoikeuksien puolustajia ylläpitämällä avointa, säännöllistä, läpinäkyvää ja osallistavaa vuoropuhelua ja jatkamalla pyrkimyksiä luoda asianmukaisia mekanismeja ja suuntaviivoja, joiden avulla kansalaisjärjestöt ja ihmisoikeuksien puolustajat voivat osallistua päätöksentekoprosessin asiaankuuluviin vaiheisiin, myös niihin tai perusoikeuksiin vaikuttaviin aloitteisiin;
24. **voimaannuttamaan** kansalaisjärjestöjä ja ihmisoikeuksien puolustajia valtavirtaistamalla niiden mahdollisuudet osallistua mielekkäällä tavalla kaikkiin toimintapolitiikan ja lainsäädännön aloihin;
25. **voimaannuttamaan** kansalaisjärjestöjä ja ihmisoikeuksien puolustajia noudattamalla perusoikeuskirjaa koskevassa vuoden 2022 raportissa esitettyjä sitoumuksia käynnistää kohdennettu vuoropuhelu sidosryhmien kanssa kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksien turvaamista käsittelevissä temaattisissa seminaareissa, joissa keskitytään siihen, miten Euroopan unioni voi kehittää edelleen kansalaisjärjestöjen ja ihmisoikeuksien puolustajien suojelemista, tukemista ja voimaannuttamista koskevaa rooliaan, jotta voidaan vastata edellä mainitussa raportissa yksilöityihin haasteisiin ja mahdollisuuksiin.